

Ord og uttrykk fra okkupasjonstida

A.I.V.-METODEN – en metode for nedlegging av gras i silo for konservering utviklet av finnen A. I. Virtanen

A.T. – ARBEIDSTJENESTEN – tvungen tjeneste for ungdom, innført for menn fra 20 års alder i Norge under okkupasjonen.

BINDERS i knappullet ble et jøssingsymbol. «Vi holder sammen.»

BRAKKEBARON. Betegnelse på en person som gjorde store penger på å utføre bygningsarbeide for tyskerne.

EKSPORTGRUPPE. Organisasjon som hjalp flyktninger ut av landet.

FRONTKJEMPER. En nordmann som gikk i tysk krigstjeneste. Ca. 6000 nordmenn kom i fronttjeneste og ca.1000 falt, det største tap noen norsk avdeling hadde.

GESTAPO (forkortelse for Geheime Staatspolizei). Gestapo ble opprettet i 1933 og ledet av Heinrich Himmler fra 1934. Gestapo ble brukt til å knekke all motstand mot nazistene med stor brutalitet. Lederen for Gestapo i Norge var Wilhelm Rädies som stod direkte under Terboven.

GRENSEBOERBEVIS. Legitimasjonsbevis som måtte bæres av alle voksne nordmenn som bodde innenfor en viss avstand fra riksgrensen (grensesone øst) eller kysten.

GREPO. Forkortelse for grensepoliti. Grepos viktigste oppgave var å hindre nordmenn i å rømme til Sverige.

GRENSELOS. De som hjalp flyktningene over grensen. Grenselosene var utsatt for store fysiske og psykiske påkjenninger over lang tid.

HEIL OG SÆL, var en påbudt hilsingsform i offisielle skriv under krigen. Uttrykket ble av og til brukt i norrøn litteratur og derfor opptatt av nazistene. Blant nazister ble hilsingen ledsaget av opprekking av høyre arm (nazihilsen) som de hevdet var «den gamle norske hilsen». Dette var et nazistisk påfunn inspirert fra Tyskland. Ordene heil og sæl skulle bety hel (uskadd) og lykkelig.

HIRD. Den harde ideologiske kjernen innen NS. Bevegelsen fikk militært tilsnitt. Det var meningen den skulle danne kjernen innen en framtidig norsk hær.

HJEMMEFRONTEN. Betegnelse på all motstand mot tyskerne og NS, såvel militær som sivil.

HJEMMESTYRKENE, ofte kalt MILORG, var hjemmefrontens militære organisasjon. Den var væpnet og klar til å gjøre en innsats mot tyskerne. Milorg talte ca. 47 000 medlemmer i 1945.

JØSSING. Betegnelsen henspiller på en episode i 1940 da engelske krigsskip bordet det tyske hjelpefartøyet «Altmark» i Jøssingfjorden. «Altmark» hadde 300 britiske krigsfanger om bord, men i følge folkeretten hadde skipet full rett til å oppholde seg i norsk territorialfarvann. Episoden ble brukt for å vise at norske myndigheter var unnskyldende eller ettergivende i forhold til de engelske. Betegnelsen jøssing var opprinnelig et skjellsord som ble brukt av nazistene. Men etter hvert opptok antinazistene denne betegnelsen på seg selv. Under mesteparten av krigen ble jøssing brukt synonymt med «god nordmann».

KNOTT var et kjent drivstoff for motorer under krigen. Av mangel på bensin ble en gassgenerator fyrt opp med knott som var småskåret og småkløyvd løvved, oftest or. Gassen fra knotten ble så ledet til forgasseren og fikk faktisk motoren til å gå.

MILORG. Den militære delen av hjemmefronten.

NASJONAL HOLDNING var et uttrykk som ble brukt spesielt etter krigen om personer som ikke hadde hatt noen tilknytning til NS.

NAZIST var den vanlige betegnelsen på medlem av Nasjonal Samling (NS). Nazistene var vanligvis tyskvennlige.

NISSELUA. Den røde nisselua var et allminnelig jøssingsymbol. Den hadde ingen annen funksjon enn å irritere nazistene.

NS, forkortelse for Nasjonal Samling, part grunnlagt av Vidkun Quisling i 1933. Partiet hyllet tanken om den overlegne nordiske rase. Partiet var bygd på førerprinsipp med Quisling som fører, dvs. all autoritet kom ovenfra. Valg var derfor ikke aktuelt. Partiet hadde bare noen hundre medlemmer før krigen, men antallet økte raskt under krigen. I november 1943 hadde partiet 43.400 medlemmer. NS støttet tyskerne under krigen.

PAROLE. Oppfordring og forholdsregler som hjemmefronten gav gjennom f. eks. i gal presse til dem som var imot tyskerne og NS.

SOLKORSET var et nazimerke som nazistene selv hevdet var et gammelt norsk symbol. Det var sirkelrundt med rød bunnfarve og et gult kors.

STRIPETE var en betegnelse som «gode nordmenn» brukte om en person som hadde et bein i hver leir, altså som delvis var jøssing og delvis nazist, eller iallfall hadde sympati for begge leirer.